

ALLOGENEIC POPULATIONS NORTH OF THE LOWER DANUBE AND THEIR RELATIONS WITH THE NATIVES AND THE EASTERN ROMAN EMPIRE IN THE FIRST HALF OF THE FIRST MILLENNIUM. NARRATIVE SOURCES

Ștefan Lifa, Assist. Prof., PhD, West University of Timișoara

Abstract: *In the visigoths time the study explores some narrative sources about bishop Wulfila and his disciples, of the measures taken during this period in the Empire and the bridge built by Emperor Constantine (Kendros etc.).*

From the time of the Huns there are plenty of written informations (Ammianus Marcellinus, Jordanes, especially Priscus Panites). Besides the relations known with the romanians we have studied problemes referring to the natives, problems with the fugitives and the treaties concluded

The gepids lived together at least in the second phase with the local population.

Keywords: *: North of the Danube, first millennium, allogeneic populations, Roman Empire*

Sursele narative sunt acelea care ocupă ponderea din categoria izvoarelor scrise. Multe dintre ele fac referiri la lucrări care s-au pierdut. De mare importanță se dovedesc, de asemenea, a fi lucrările cu caracter geografic, precum și textele juridice din vremea respectivă.

Aurelianus însuși a mai intervenit la nordul fluviului, astfel că, deși Legiunea a-V-a Macedonica a fost mutată de la Potaissa la Oescus, unități ale acesteia au lucrat la întărirea Sucidavei¹, În vremea lui Constantin (sfârșitul secolului al III-lea) se vorbea de „provincia Dacia restabilită” (*Panegyrici latini*), afirmație incertă, dar demnă de menționat.

Gallerius, supranumit și Armentarius („Ciobanul”) - originar din Dacia Ripensis numit în 293 d.Hr. Caesar de către Dioclețian (*De mortibus persecutorum*, XVII,9),” refacerea impreiului dacic”. În acest sens însă trebuiau să existe și condițiile pentru înfătuirea acestei refaceri și să fie vorba , desigur, și de nordul Dunării.

În orice caz, problemele referitoare la această din urmă zonă au revenit în atenția Impreiului Roman (și mai apoi Imperiului Romano-Bizantin) care și-a exercitat influența aici. După retragerea aureliană, multe din așezările de secol II și III și-au continuat existența și la sfârșitul secolului al III-lea, în secolul al IV-lea și al V-lea. Prezența elementelor culturii materiale dacice și romane, precum și lipsa elementelor specifice triburilor sarmatice sau

¹ D.Tudor, *Sucidava* ,București 1976,p.96-98

germanice², ne-au determinat în mod firesc să atribuim multe din aceste așezări autohtonilor (Bratei, Țega, Stupini, Groșoșan, etc.); referitor la goți – le putem atribui în mod sigur doar cimitire de înhumăție (Sântana de Mureș, Țirgu Mureș, Pălatca)³. De asemenea, se poate constata existența a numeroase așezări din secolul al V-lea și începutul secolului al VI-lea sau secolul al VII-lea (multe suprapuse peste altele, mai vechi, de secol III-IV)⁴.

La începutul secolului al IV-lea, înainte de a muta definitiv capitala la Constantinopol, împăratul Constantin și-a schimbat succesiv și reședința de la Augusta Treverorum la Sirminum și mai apoi la Serdica.

În aceste condiții întărirea limes-ului dunărean a căpătat o importanță deosebită. În inscripția de fundație a cetății Tropaerum Traiani Constantin și Licinus sunt numiți „apărătorii ai securității și libertății romane” (*Romanaea securitatis libertatisque vindices*)⁵. Pe lângă fortărețele din Dobrogea (Noviodunum, Ulmetum, Troesmis, Dinogetia, Capidava), pentru secolele IV-VI știrile istorice au consemnat o serie de cetăți din stânga Dunării care au avut o importanță strategică deosebită pentru Imperiu. Până în secolul al VII-lea s-au reparat ori chiar s-au dezvoltat unele orașe dunărene sau din apropierea Dunării cum ar fi: Putinei, Pietroasele, s-au refăcut m de asemenea, unele drumuri⁶. Spre exemplu, putem aminti castrul de la Pietroasele, care a beneficiat de prezența unor garnizoane până în secolul al IV-lea⁷.

Eusebiu din Cezarea afirma despre Constantin cel Mare că el „le-a impus legi sciților și sarmaților” (*Istoria bisericească*, IV, 5).

Același autor arată că tot Constantin este acela care a construit un pod peste Dunăre. Informația a fost preluată și de Theophanes Confessor, care afirma în lucrarea sa *Chronographia* (28) „..în acest an, Constantin Cucernicul a trecut Dunărea, după ce a făcut peste ea un pod de piatră”-anul 329, după autor, Leon Diaconul, în *Istoria* (VIII,8) sa chiar îi atribuie construcția orașului Durostorum.

² Protase, *Observații asupra așezărilor rurale din Dacia Romană și postromană (sec II-IV) până la venirea slavilor*, în *Banatica* 1, 1971, p.101 și urm.

³ Idem, *Autohtonii în Dacia. Volumul II, până la venirea slavilor*. Cluj Napoca, 2000, p.35

⁴ D.Gh. Teodor, *Romanitatea Carpato-Dunăreană în veacurile V-XI, e.n.*, Iași, 1981, p.13-15, există aici o mulțime de exemple de așezări de secol VI, multe suprapuse peste așezări mai vechi.

⁵ C.I.L.-III, 13734, apud I. Barnea, O. Iliescu; *Constantin cel Mare*, București, 1982, p.96

⁶ *Ibidem*, p.92-94; D.Gh. Teodor *op.cit.*

⁷ Ligia Bârzu, S. Brezeanu, p. 167, *Originea și continuitatea românilor. Arheologie și tradiție istorică*, București, 1991, p. 167

Sigur este însă că împăratul a început din 324 construcțiile militare la Drobeta, Sucidava și Daphne (posibil Turnu Măgurele). Sextus Aurelius Victor, în secolul al IV-lea, scria (*Liber de cesaribus*,41,13) că peste Dunăre s-a făcut un pod (se referea la anul 328, Oescus-Sucidava), iar în multe locuri au fost ridicate în mod adecvat castru și castele militare.

Georgios Kenderos, în *Compendiu de istorii*, 517, s-a referit și el mai târziu la construirea acestui pod.

Construcția mai sus pomenită este evident că nu poate fi pusă în legătură cu apărerea frontierei dunărene; ea trebuia să faciliteze intervenția armatelor romane împotriva barbarilor în scopul apărării teritoriilor din stânga fluviului aduse sub controlul Imperiului⁸. Referitor la acest lucru este demnă de menționat aici și posibila intenție a lui Constantin de a recuceri Dacia Traiana⁹.

Trebuie în continuare să mai facem referiri și la valuri de pământ cunoscut și sub numele de „*Brazda lui Novac*” care, dacă este mai veche a fost atribuit lui Constantin cel Mare. Din aceeași perioadă, Valul lui Athanaric se găsește în Moldova, între Siret și Prut. Există și alte valuri de pământ ridicate în Basarabia, iar cel de la sud a fost construit chiar de către Constantin cel Mare¹⁰.

Referitor la denumirile sub care sunt întâlnite diversele populații în izvoarele literare bizantine de epocă trebuie să menționăm faptul că în tradiția și stilul autorilor care se adresau, bineînțeles, doar unei elite intelectuale din acea vreme, au generat multe confuzii. Astfel, spre exemplu, Procopiu din Cezareea (*Despre războaie*, III,2,1) scria că „*neamurile gotice erau și sunt și astăzi multe la număr și deosebite unele de altele, dar dintre toate, cele mai mari și vrednice de luat în seamă sunt goții, vandali, vizigoții și gepizii*”. Altădată li se spunea sarmați și melanheleni, iar hunii îi numeau nemauri”*gotice*”. Confuziile se făceau și din cauză că diversele populații s-au stabilit succesiv în diverse regiuni și, cum am spus de dragul respectării tradiției.

În secolul al VII-lea, împăratul Mauricius vorbea de „*poparele scitice*”(Arta militară,XI,2) în sens de popare ce locuiesc în regiunile vechilor sciți, unde se aflau și refugiați romani.

⁸ D.Tudor,*Podurile romane la Dunărea de Jos*,București,1971,p.182-183

⁹I.D.R. ,II,30-31,Caesares,24,apud I.Barnea,O.Iliescu *op.cit.*,p. 120

¹⁰ Th.Mommsen,*Istoria romană*,volumul IV,București 1991,p.98;*Cercetările arheologice în zona valului lui Athanaric*,în *Danubius*,VIII-IX,1979,p.152-162;R.Vulpe ,*Valul din Moldova de Jos*,în *Magazin istoric* ,1995,nr.8,p.58-61;Al.Barnea,*Valuri de pământ de la Tisa la Nistru*,în *Timpul istoriei*,vol.I,București ,1997,p.162-166;etc.

Georgios Syncellus, în *Culegere de cronografie* (705), i-a menționat, de asemenea, pe „scitul Atilla, feciorul lui Mundus”(Cronografia,102). Atilla a fost numit „scit”conform tradiției bizantien care păstra numele vechi al popoarelor în funcție de locul unde se găseau acestea.

Cel mai semnificativ exemplu se găsește ,pentru secolul al VII-lea,la geograful anonim din Ravenna.Acesta ,referindu-se la orașe a scris într-un mod ce nu mai necesită comentarii ,despre „Dacia Prima și Secunda ,numită și Gepidia ,unde locuiesc acum hunii numiți avari „

În secolul al X-lea împăratul Constantin al VII-lea Profirogenetul i-a numit pe maghiari –turci (*De asministrando Imperio*,IV,3,2).Referindu-se apoi la sclavi,în aceeași operă ,el s-a oprit și asupra autohtonilor pe care i-a numit romani,în timp ce chiar pe bizantini-reprezentanți ai Imperiului Roman de Răsărit ,i-a numit *romei*¹¹ (cum de altfel ,ei înșiși se numeau în acel timp).

Tot în secolul al X-lea ,*Lexiconul Suidas*(1,2),menținând vechiul stil folosit în Imperiu, a făcut referiri la „*dacii care acum numiți pecenegi*”.

În secolul al XI-lea ,îi numea pe unguri-turci,etc., iar pecenegii sunt numiții sauromati (*Alexiada*,III).De altfel,autoarea ,și-a scris opera în mănăstire ,după moartea soțului ei ,și nu a mai cunoscut prea bine realitatea politică cu toate că s-a bazat pe acte oficiale sau a descris evenimentele la care a fost contemporană.

Adepții teoriilor imigraționiste s-au folosit de pasjul ce spune”cei ce duc o viață nomadă,*pe aceștia limba populară îi numește valahi*¹²”.Orice abordare mai serioasă a afirmației de mai sus ,duce la concluzia că ,referindu-se la păstorii vlahi sud-dunăreni,autoarea a confundat transumața cu noamadismul.

În aceeași lucrare (*Alexiada*,XIV) și cumanii sunt numiți sarmați conform vechiului obicei etc.Îi găsim aici li pe geți (*Alexiada*,III),care pot fi în realitate uzii sau sumanii ,dar tot atât de bine romanii dintri Carpați și Dunăre etc.

În secolul al XII-lea Ioan Mauropus ,în *Cuvântarea de Sfântul Gheorghe* i-a numit ,de asemenea ,sctiți pe pecenegi,iar exemplele în acest sens ar mai putea continua.

¹¹ A.Ambruster ,*Romanitatea românilor.Istoria unei idei*,București,1980,p. 58

¹² Ana Comnena ,*Alexiada* ,VIII,III-martie 1091;Ligia Bârză ,S.Brezeanu,*op.cit.*,p. 255;etc.

La începutul secolului al V-lea ,izvoarele narative referitoare la Dacia sunt mai rare ,datorită mai ales invaziei hunilor și a instalării lor în Câmpia Panonică¹³ .Distingem însă (anul 448)dintre toate aceste izvoare *Ambasadele.Despre soliile romanilor la cei de alt neam* ,în care retorul Priscus din Panion oferă informații foarte importante despre starea de lucruri de la curtea lui Atilla.La curtea hunilor Priscus Panites a întâlnit un grec care i-a spus că,deși legiile Imperiului ar fi bune ele nu sunt respectate iar dreptatea se cumpără cu bani.La hunii se bucura de protecția acestora din urmă.Considerăm că fuga din Imperiu nu aducea nici un beneficiu în condițiile politice de atunci.Dimpotrivă ,Priscus Panites ne-a relatat că fugarii erau ceruți înapoi ,iar pe „mulți dintre fugari care refuzau să fie predați ,romanii i-au ucis”.Într-un caz mai fericit se putea întâmpla conform unei alte relatări: ”am primit pe cei cinci fugari spre a-i da hunilor și după ce i-a mângâiat (comandantul aramatei din Iliria)i-a trimis cu noi ,(Ambasadele...). Pentru a-i primi înapoi pe cei ce fugeau, Atilla nu arareori amenința cu declanșarea ostilităților sau chiar porneau războiul.¹⁴

Hunii beneficiau mult de serviciile bizantinilor sau ale autohtonilor care nu s-au redus doar la întreținerea nomazilor stabiliți vremelnic în unele teritorii ale Imperiului. Aceștia (bizantinii și autohtonii) aveau tot interesul să rămână sub stăpânirea hunilor, unii dintre ei beneficiind de mari avantaje. Onegesius, după Atilla cel mai bogat dintre sciții ,a ajuns și-și construiescă o baie luxoasă din marmură, iar „arhitectul băii a fos adus dintre captivii de la Sirmium.Rusticus,un bărbat de origine din Moesia Superioară ,care fusese făcut prizoner în război(...)pentru știința sa de carte a fost pus de barbar în fruntea celor ce compuneau scrisorile” (Ambasadele...)

Fără îndoială ,fugarii existau,printre ei se aflau și dezertori huni,atrași de Imperiu.Despre ei Atilla susținea că îi avea trecuți pe o listă .Pedepsa conducătorului hun era cruntă,iar speranțele de a fi primiți la sudul Dunării erau deșarte: ”deci fugarii care se gândeau la romani au fost predați barbarilor, între aceștia erau și copii Mama și Atacam, de neam de regi pe care primindu-i sciții la Cassus, o fortăreață din Tracia, îi crucificară, pedepsindu-i astfel pentru fuga lor” (Ambasadele..).

Năvălirea hunilor a determinat replierea trupelor romane pe linia Dunării. S-au păstrat însă capete de pod și mai multe cetăți de-a lungul fluviului în secolul al V-lea, iar unele, după un

¹³ D. Gh. Teodor, *Creștinismul la est de Carpați de la origini până în secolul XIV-lea*, Iași, 1991, p.59

¹⁴ *Izvoarele istoriei românilor. Ambasadele. Despre soliile romanilor la cei de alt neam* (G.Popa Lisseanu), vol.VIII, București 1934, p.81, 88, 89, 117, 119, 120 ș.a.m.d., Această problemă a mai fost discutată de autorii de epocă

nivel de la domnia lui Anastasios până la cea a lui Justinian.¹⁵ Au avut de suferit mai mult orașele și cetățile romane care s-au opus hunilor.

Așa zisul stat al hunilor, fără granițe precise, în care conta doar dependența personală față de Atila¹⁶, s-a destrămat ușor la jumătatea sec.V, după bătălia de la Nedao.

O altă dovadă a faptului că mulți autohtoni preferau stăpânirea alogenilor se găsește în scrierile lui Salvianus (*De gubernatione Dei*, V,7): ”*Toți romani (cei supuși de alogeni-n.n) au o singură dorință :aceea de a nu mai reveni la supușenia romană(...)și astfel ,frații noștri,nu numai că nu vor deloc să fugă înapoi la noi,ci simpotrivă ,ne părăsesc pe noi ,pentru a fugi de ei*”.

La nordul Dunării ,populațiile migratoare au găsit o populație stabilă ,o civilizație rurală ,din a cărei jertfuire nu ar fi avut nici un folos.Aceste populații au fost singurele care s au aprovizionat de aici .Ioan Zonaras(*Cronica*,XIV,13,40) afirma despre împăratul Mauricius :”*iar fratele său ,Petru ,care era atunci strateg ,împăratul îi trimite poruncă să treacă Istrul cu armata și să-și procure de acolo cele necesare ei*”.

„*Proceda astfel din pricina dragostei lui pentru bani, pentru ca armata să se hrănească ,iar el să câștige de pe urma alimentelor pentru soldați*”. Informația aceasta a fost probabil preluată din *Cronografia* lui Theophanes Confessor (p.284) ”*Mauricius îl ocări pe Petru prin scrisori să treacă Istrul ,pentru a nu fi silit să ofere romanilor din alimentele statului*”.

În aceeași lucrare s-au făcut referiri și la evenimentetele petrecute la asediul orașului Tomis (anul 600).Atunci când romanii sărbătoreau Paștele ,hanul Baian le-a trimis „*din belșug cele mai de trebuință pentru tra*”.Această informație pe care ne-a transmis-o Teofilact Simocata (VII,13,5)a fost completată de Theophanes Confessor (p284).El a afirmat că ar fi fost vorba de „*400 de care cu bucate*”.Indiferent de cantitate,trebuie observat că hanul Baian ,mișcându-se în acel timp pe un spațiu foarte întins ,nu ar fi avut de unde să dispună de atâtea alimente (pentru două armate) fără să existe existența unei populații agricole stabile,în primul rând ,și bine organizati pentru a putea aduna acele produse,în cel de al doilea rând.

Teofilact Simocata (VI,8,12-13)povestește atunci cum în luptele duse de armata generalului Priscus ,învingătoare atunci ,undeva la nordul Dunării¹⁷ ,aceasta ia mulți prizoneri ,iar „*între*

¹⁵ Ligia Bârzu,S.Brezeanu ,*op.cit*;p.193

¹⁶ N.Iorga,*Istoria românilor.vol II,Oamenii pământului* ,București ,1992,p. 23

barbari era un gepid care îmbrățișase cândva partea romanilor și le-a arătat cu degetul calea de pătrundere înainte. Romanii au ajuns stăpânii intrărilor și i-au învins pe barbari”.

Mauricius (*Artă militară*,XI,2,22) arăta și el că avarilor „*le pricinuieste multă pagubă și trecere de partea noastră a fugarilor căci n-au gânduri statornice și le place câștigul*”.

Centre bine organizate ale populației de la nordul Dunării de Jos au fost atestate și de Georgios Kendrenos (*Compediu de istorii*,23) la venirea bulgarilor.Atunci auzitorii făceau apel la înțelegerea împăratului :”*predându-se împreună cu acele fortărețe ,primindu-i cu blândețe (împăratul) a trimis oameni să preia fortăreața și oaste îndestulătoare pentru paza lor.*”

În ceea ce privește stadiul de dezvoltare a populațiilor alogene din zona Dunării de Jos ,vom mai face referiri pe parcursul lucrării noastre la Germanici.În momentul când aceștia au intrat în contact cu realitățile din teritoriile ce au aparținut Imperiului Roman se aflau în stadiul democrației militare,iar adunarea războinicilor era un organ decizional.

Tacitus (*De origine et situ Germanorum*,XI,1,XI,2) chiar a scris că :”*din libertatea lor mare vine răul acela că nu se strâng toți deodată ,ca la poruncă:trec uneori și două ,și trei zile cu târâgăneala celor care se adună*”.

Grupul ostrogoților din Câmpia Pannonică a rămas supus hunilor pe care i-a însoțit în expedițiile lor de pradă ; la un al doilea grup ,stabilit mai întâi în Peninsula Balcanică (în serviciul Imperiului roman),a ajuns până în nodul Italiei,unde organizarea și legile lor au fost influențate de instituțiile romane.Vizigoții (ramura de apus a goților)erau conduși de către regi ,iar cel mai important dintre aceștia a fost Athanaric. Amenințați de către huni,vizigoți și-au început periplul lor prin Europa,fiind primiți ,la început ,în Imperiu ,în Tracia.

Ammianus Marcellinus afirma că hunii își petrec o mare parte din viață călare:”*Când se rânduiește o adunare de seamă în chipul acesta țin ei cu toții sfat împreună.Și nu sunt stăpâniți de autoritatea aspră a unui rege ,ci se mulțumesc cu conducerea zgomotoasă a șefilor* „(*Istoria romană*,XXXI,2,1).Acest citat este semnificativ pentru a scoate în evidență stadiul în care se aflasocietatea respectivă.”*La ei când cineva e întrebat ,nimeni nu poate spune de unde se trega (...)desfac o alianță și tot atunci o leagă din nou*”(Istoria romană,XXXI,2,1),ceea ce este semnificativ pentru o societate nomadă;am remarcat ,de

¹⁷ Teofilact Simocata ,*Istoria bizantină.Domnia Împăratului Mauricius (582-602)* (trad.H.Mihăiescu)București ,1958,p. 128-129,n.24.

asemenea ,și faptul că hunii nu aveau un stat organizat ,capabil să încheie alianțe și tratate și mai ales să le și garanteze .Această idee a fost întărită și de Priscus Panites,care a relatat că:”*barbarii n-au avut să discute decât de pe cai*”.(Ambasadele.Despre soliile romanilor...).În astfel de condiții ,legile lor nu puteau însemna altceva decât bunul plac al conducătorilor.

Atilla a dorit ca să vină în solie chiar împăratul în persoană(chiar a dorit și jumătate din Imperiul de Apus etc.),ceea ce l-a determinat pe retroul Priscus să afirme că:”*lucrul acesta n-a fost cerut nici de strămoșii tăi și nici de alți regi ai Scișiei și a putut merge ca sol orice soldat sau crainic* „.(Ambasadele .Despre soliile romanilor...)

Conform lui Ammianus Marcellinus (*Istoria romană* ,XXXI,2,4) hunii „*n-au noțiuni morale asupra binelui și răului* „În acest sens ei imitau instituțiile și organizarea din teritoriile în care trăiau” .

Mai mult decât acestea din urmă conta dependența personală față de conducător,după moartea lui Atilla așa-zisul lor stat s-a destrămat relativ ușor.

Pe plan european ,în secolul al V-lea Imperiul Roman de Apus a căzut (476),iar în 482 a avut loc schisma religioasă din timpul lui Zenon.Acestea sunt condițiile în care împăratul Anastasios (491-518), un remarcabil organizator,s-a pregătit de luptă și-a reorganizat corpul de limitanei ,înălțând și zidul de la Marea Marmara la Marea Neagră (care îi poartă numele) și a consolidat sistemul defensiv al Imperiului (în Dobrogea ,s-au descoperit multe inscripții cu numele împăratului).

Tot pentru secolele al V-lea și al VI-lea,descoperirile arheologice confirmă afirmațiile lui Priscus Panites,referitoare la satele autohtonilor.

Locuințele conțin resturi ceramice de tip provincial roman,mai ales ceramica cenușie, dar și exemplare ceramice romane de culoare roșie lucrate din pastă fină¹⁸. Puțin mai târziu, ceramica de calitate a devenit preponderentă chiar și în necropolele unde au fost înmormântați gepizii¹⁹. În general, însă, obiectele de factură locală sau de import cum sunt: opaițele de lut și bronz, obiectele de podoabă, accesoriile vestimentare, piesele de cult creștine, numeroase unelte agricole și meșteșugărești au individualizat civilizația autohtonă de la nordul Dunării

¹⁸ D.Gh.Teodor,*op.cit.*,p.13 ;D.Protase, *Autohunii ...vol.II*,p. 29-30

¹⁹ Eugenia Zaharia,*Populația românească în Transilvania în secolele VII-XIII.Cimitirul nr.2 de la Bratei*,București,1977,p.84 și urm.

de Jos²⁰. Dintre toate aceste descoperiri putem aminti ,spre exemplu ,fibulele cu piciorul de prindere înfășurat, datând din secolul al V-lea, derivate din prototipurile romane târzii ale secolului al IV-lea și fibule trunche (secolele al VI-le și al VII-lea)²¹, considerate a fi cele mai reprezentative pentru obiectele descoperite, în a demonstra continuitatea legăturilor cu Imperiul.

Pentru secolul al V-lea, după înfrângerea fiilor lui Atila de către coaliția condusă de Ardaric, considerăm necesar a ne referi la gepizi și la raporturile lor cu celălalte populații cu care au venit în contact (în special romănitățile nord-dunăreană).

În secolul al VI-lea au apărut SLAVII; ei au organizat numeroase incursiuni în Imperiul Bizantin (până la jumătatea secolului), trecând prin sudul Moldovei și estul Munteniei²². La sfârșitul secolului al VI-lea, așezarea temporară a slavilor în unele regiuni și în sud-estul Transilvaniei a căpătat în mare parte caracterul unei ionizări organizate de către avari²³. În perioada secolelor VI-VIII, slavii mai erau încă organizați în comunități gentilice ,astfel că pentru această perioadă unitatea politică fundamentală a societății lor o constituia tribul²⁴.

Descrierile autorilor de epocă pentru slavi au fost în mare măsură asemănătoare cu ceea ce au scris despre alte populații alogene.

Referitor la modul de a lua decizii în diverse probleme Procopiu din Cezareea scria: *”Când vestea se răspândi și ajunse la urechile tuturor ,se adunară aproape toți anșii deoarece socoteau că este o treabă a obștii întregi” (Despre răboaie, VII,21): ”Neamurile acestea ,sclavinii și anșii nu sunt conduse de un singur om,ci trăiesc încă din vechime în rânduialaă democratică și de aceea trebuile lor ,atât de prielnice cât și cele neprielnice,sunt întotdeauna dezbătute de către obște”(Despre războaie, VII,22). Ei „se mută dintr-un loc în altul” (Despre războaie, VII,24), iar Mauricius scria că ”au mulți regi și nu se înțeleg între dânșii” (Arta militară ,XI,30).*

Familia patriarhală a slavilor locuia în aceeași casă (de mari dimensiuni),iar domacinul era un administrator,nu un stăpân al bunurilor comune.Procopiu din Cezareea(Despre

²⁰*Ibidem*

²¹*Ibidem*

²² D.Gh.Teodor.*Contribuții privind pătrunderea și stabilirea slavilor în teritoriile extracarpătice ale României,în Carpica ,V,1972,p.105-114*

²³ Idem.*Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului roman ,în Arheologia Moldovei ,IX,Iași,1980,p. 75-84.*

²⁴ Șt.Olteanu ,*Societatea carpato-danubiană –pontică în secolele IV-XI.Structuri demo-economice și social-politice*,București ,1997.p. 211-212

războaie, VII,17-19,VII,29,VII,38)a arătat că de multe ori slavii erau mai cruzi decât hunii sau avarii .iar Mauricius (*Arta militară*,XI,3)scria că:”*nu cunosc orânduiala ,sunt lipsiți de cuvânt și nu ascultă unii de alții*”.Ei „*suportau cu greu muncile agricole*” (Leon cel Înțelept, *Tactica*,XVIII,106).

Aflate într-un stadiu de dezvoltare inferior , populațiile alogene au fost susținute cu alimente și cele necesare de autohtoni .În relațiile cu Imperiul Roman de Răsărit acest lucru a fost amintit de numeroase ori în izvoarele narative .Nu aveau o organizare statală propriu-zisă care să garanteze tratatele încheiate , aspect observat și comentat de izvoarele narative.

Izvoare narative

1. Ana Comnena ,*Alexiada*,vol.I și II(traducere de Marina Marinescu, prefață de N.Ș.Tanașoca), București , 1977
2. Iordanes,*Getica*(prefață de J.V.Drăgan, traducere de G.Popa-Lisseanu), Centrul European de studii tracice Roma, 1986
3. *Izvoarele istorie românilor* (G.Popa-Lisseanu), vol.I, ,vol.VIII,*Amabsadele* lui Priscus, 1936, vol.IX,*Viața împăratului Aurelian*,1936 ;vol.X,*Istoria romană prescurtată ,de Eutropius*,1936;vol XI,Marcellin ,*Războiul cu Goții* ,1939; vol.XV,*Procopius din Caesarea ,De aedificiis*,1939.
4. *Izvoarele privind istoria României* ,vol.I (VI.Iliescu,V.Popsecu ,Gh.Ștefan), București , 1964;vol.II (H.Mihăiescu ,Gh.Ștefan,R.Hîncu,VI.Iliescu, V.Popsecu), București, 1975; vol.IV (H.Mihăiescu, R.lăzărescu, N.Ș.Tanașoca,T.Teotoi),București,1984
5. Kekaumenos,*Sfaturi către împărat* (introducere , tr., note și comentarii Gabriela Radu), în *Altarul Banatului* ,VIII, nr. 10-12, 1997
6. Ammianus Marcellinus ,*Istorie romană* (traducere și introducere S.Popescu), București, 1982
7. Mauricius,*Strategikon*, București, 1970
8. Procopiu Din Cezarea,*Războiul cu goții* (trad. Și intr. De H-Mihăiescu), București, 1963
9. Cornelius Tacitus, *De origine ei situ Germanorum* (prefață N.Lascu,comentarii și traducere T.Naum), București , 1966
10. Teofilact Simocata ,*Istorie bizantină .Domnia împăratului Mauricius* (582-602) (traducere și introducere H.Mihăiescu), București ,1985

11. Teofilact din Ochrida ,*Discurs către Autocratul Alexie Comnenul*(tr. și note Gabriela Radu), în *Semne, Revistă literară a tinerilor de pretutindeni* ,an III, nr.14, 1997

Bibliografie

1. A.Ambruster ,*Romanitatea românilor.Istoria unei idei*,București, 1980
2. I.Barnea,O.Iliescu ;*Constantin cel Mare*,București ,1982
3. Al.Barnea,*Valuri de pământ de la Tisa la Nistru*,în *Timpul istoriei*,vol.I,București ,1997
4. Ligia Bârză,S.Brezeanu, *Originea și continuitatea românilor.Arheologie și tradiție istorică* ,București ,1991
5. D.Brudiu *Cercetările arheologice în zona valului lui Athanaric*,în *Danubius*,VIII-IX,1979
6. N.Iorga,*Istoria românilor.vol II,Oamenii pământului* ,București ,1992
7. Idem,*Autohtonii în Dacia.Volumul II,până la venirea slavilor*.Cluj Napoca ,2000
8. Idem.*Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului roman ,în Arheologia Moldovei ,IX,Iași,1980,*
9. Th.Mommsen,*Istoria romană*,volumul IV,București 1991
10. Șt.Olteanu ,*Societatea carpato-danubiană –pontică în secolele IV-XI.Structuri demoeconomice și social-politice*,București ,1997.
11. Protase ,*Observații asupra așezărilor rurale din Dacia Romană și postromană(sec II-IV)până la venirea slavilor*,în *Banatica* 1,1971
12. D.Gh.Teodor.*Contribuții privind pătrunderea și stabilirea slavilor în teritoriile extracarpaticale ale României*,în *Carpica* ,V,1972,
13. D.Gh.Teodor,*Romanitatea Carpato-Dunăreană în veacurile V-XI,e.n.*, Iași,1981
14. D.Gh.Teodor,*Creștinismul la est de Carpați de la origini până în secolul XIV-lea* ,Iași ,1991
15. D.Tudor,*Podurile romane la Dunărea de Jos*,București,1971
16. D.Tudor, *Sucidava*,București 1976
17. R.Vulpe ,*Valul din Moldova de Jos*,în *Magazin istoric* ,1995,nr.8
18. Eugenia Zaharia,*Populația românească în Transilvania în secolele VII-XIII.Cimitirul nr.2 de la Bratei*,București,1977